

КАДАРАРДА ХОЮМ ЧАРАШ

ЭЭН КАЛГАН ТУРЛАГЛАР

ХОЙЖУ, МОНУ БИЛИП АЛ!

Республиканың көзгө аял-агынын аял-ишчилеринин 1981 чылда алган социалисттик хүлээлгелеринде дараазында чуулаларын чедип алыры хойжуларга өнөжүүлү турар.

1980 чылдын декабрында болаарга, хойнуң болгаш өшкүнү баш санын 7,1 хуу өнөдүр.

Төрүү 100 хой, өшкүгө өнөштүр 90 анай, хураганны өнөштүрүр.

Хой бүрүздөн 2,21 килограмм дүңтү кыргып алыр.

Думаар хой, өшкүнүң дүңтү деңизин 42 килограмм чедир.

Республика он бирги баш чылдың баштайгы чынында 25,1 муң тонна зытты, 27,3 муң тонна сүтү, 2710 тонна дүңтү, 15,2 млн. чуургану мурунуге сазар.

Мал аялынын херекелеринге 225 муң тонна сизгенни, 65 муң тонна сөзжыты, 400 муң тонна сизосту, 8 муң тонна витамининг сизген далганын белеттээр.

ХОЙ ООЛДААШКЫНЫ

ЯНВАРЬ 26-ГА ЧЕДИР МЕДЭЭ

Районнар	Төрзөн хой		Алган хураган	
	1980	1981	1980	1981
Бай-Тайга	12564	17748	12520	17764
Монгун-Тайга	10778	12023	10773	11711
Барын-Хемчин	10560	11700	10560	11638
Өвөр	7926	12200	7931	12198
Чөөн-Хемчин	22160	27198	22114	27193
Улуг-Хем	15080	24429	15061	24381
Танды	1261	3801	1249	3799
Бий-Хем	3895	6297	3952	6303
Тому	—	280	—	280
Наа-Хем	620	2349	620	2297
Тес-Хем	6723	5582	6728	5582
Зорин	1438	9330	1438	9328
Нызыл	7411	7752	7337	7687
Республика:	100421	141689	100288	141471

ШЕНЕЛДЕ

Карл Маркс аттыг совхозтун дүңгүзүн төрүү 1200 баш тогу хойларын тускай комплексте мөңөшүр. Ону коммунист Сат Дүңгүз ууртуп турар. Тогу хойлар дүңгүз болгонда, оларга чер отбашары таарымчалык чок. Совхозта мал аялынын тускай эртемчилери ону өрөөнү көргөш, 1980 чылда 500 баш тогу хойларын чыгыс черге кыштаткан.

Моон мурунда чылдарда тогу хойларын айгы-агы болгонда кыштатып, чер олардын турда, төрүү 100 башка өнөштүрүр дүңгүз-ле 20—30 кураган ап турган.

Ам комплексте мөңөшүр малды төрөөнүн бир бөлүк, төрүү чедип турарын өсө бөлүккө үскөн. Боозу биче, төрүүрү элек тогуларын оларга ундуртуп турар. Устүндө ийи бөлүккө хойларын Сергей Ондар биле Ондар Докун олар, ажал, азырап турар. Тогуларга бээр чедип тускай районун тургускан, ону дүңгүз чедип турар.

Амгы үсө 420 тогу хой төрөө. Олардын чаш хураганнары менди дүңгүз турар. Хураганнар ажал, азырап таарымчалык чедиле. Мал

Оларда мал ажылында малчыларын суурларга турум чурттаарын, малды ээлечилин кадарарын шилчилер дугайында айтырыгы солун арын-арына чугалажып турарын черле чүлдүт-дүр. Ону моон мурунда, чедип чылдар үзүндө, чугалажып турган билер болгай бис. Бичан ону СЭКП обкомунун IX пленумунга чугалажып көргөш, оларда мал ажал, азырап турарларын суурга чурттаарын, ээлечилин кадарарын шилчилер дугайында шилчилерин чүлдүт алган турган.

Манас холбаштыр бичип «Кызыл туу» совхозта мурунку болгаш амгы байдалды бичип бойай-дыр мен.

«Кызыл туу» совхозтун малчыларын ээлечилин кадарарын шилчилер дугайында шилчилерин баштайгы чылдарда кончут чүлдүтүрүп, дөңгөн турганар. Бо айтырыгы шилчилерде, чедип чылдар үзүндө, бисини совхозта хойжу бригадалар төрөөнүн тургузарын чедип чугалажып турган. Ону ангыда бичип электри моторларын-да ажылап болгай. Мурунку чылдарга болаарга, совхозта машина-техника электир. Ээлечилин малчыларын колданып, оон суржы экзак-ринин болдунар аргасы бар апарган.

Ээлечилин кадарар чедип кыр деп турар үсө бисини совхозтун дөңгөнүрүнө — Сат Дүңгүз, Кара-Тейге, Хорумт-Ойга, Тагылтатма болгаш Чараш-Дытка хойжу

бригадалар төрөөнүн туруп тургускан чүе. Ам ол черлер эңирер. Сонгалары чок бажылар артыккан. Ону көргө дүк хараданчыл! Улут күштү, хой чарылап ундуртуп тургаш кылган ордунда, бичан хой барган. Бир тээ оларда мал ажал, азырап турар кижилерини

лиг кадарары организастарын чедип чуртуну черле албап апар. Чүе дээрге ам малды ажылап турар кижилер анал мөңгө-бисе, артык болгай Олардын хой туруузу назм дүңгүз, кырап, пенсипал үскөчтөн. Оларын солур ундуртуп, а солур салгал—аныктар-ла болгай. Олар амгы малчыларын ишкан ишкан байдалга мал кадарарын чедип шээрер бе? Берге боор. Моон барымдалаарга, ээлечилин кадарары организастарын мыйнап эржесок чугала. Ол үсүн ишчилер.

Моон ундуртуп солун арынга кудуртуп турар айтырыг кончут чугала деп болаар кижилер мен.

Херек кырында боттут байдалды ап. көр болза, ам суурларга мындай-ла хой бажы туулары негетинмес. Малчылар суурларда боттары бажыларда оларын ажы-тол азы дөңгүз-төрөл туртуп турар. Бир чамдык бажыларын ала-ла дүй шаап каан тургулаар-амр.

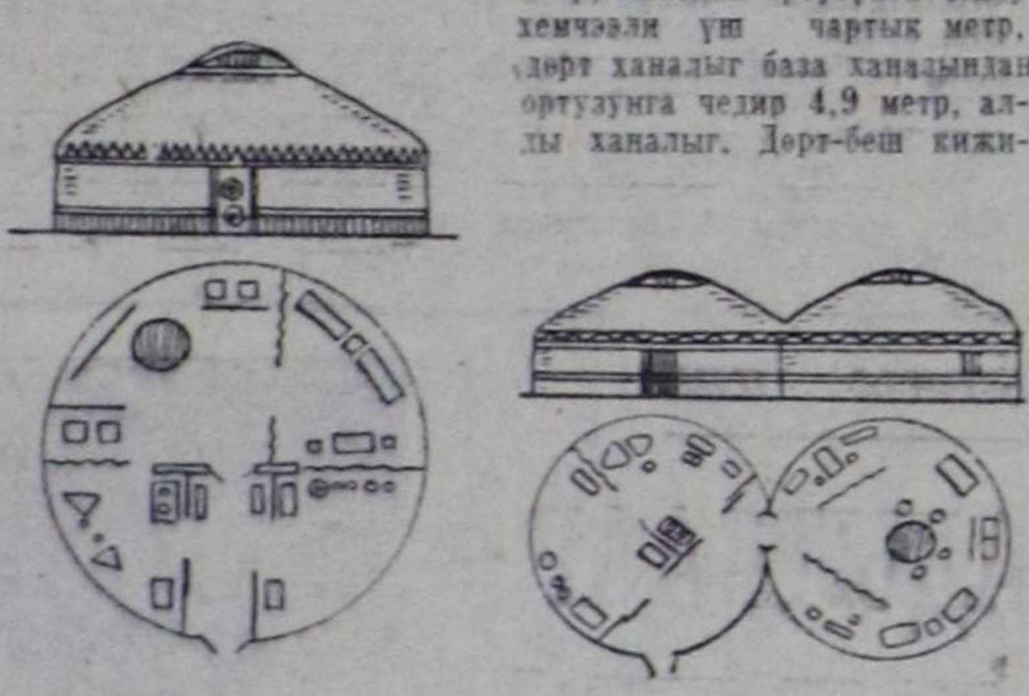
Ам айтырыг болза бо чугала ажыл-херекти хол-болоттукта, эгелер кырында деп болаар мен. Ону сонгалар-кан херек чок. Малчыларын хурап-сугалазын кылгаш, ээлечилин кадарар дугайында ажал чугалажып, тус-тус кижилерин бажы-балгалынын бар-чогун толдурар, малчыларын са-нал-онанын алыр болза чогур.

Д. ООРЖАК

Өвөр район.

ТААРЫМЧАЛЫГ ӨГ

Казах өг— хойжуларга ам-дала болуп үнөш чидирбей. Иччалжак үлөтүрүнү бугуртуп турар өглерини кизилдин шилчилер чыгыс болгаш мызын херек болуп турарын.

лиг өг-бүдөгө өл ажырап, мычан бир кижиге 3,7—4,5 дөңгөн метр чурттага шөлү өнөжүр.

Өг бичип, чурттаарында долу негелдеге чедип, өг-херексел, аптара-саа, орун-дежек сыныпса, арыг-шеер сагынырында таарымча чок болган ичинде хойжуларын оран-салазын экижилерине кизил-гелги күштөдирер чугала. Кезек каа синтетиктиг мате-риалдар-биле шынар өглерин баа бүдүрүп турган. Ол үрелинч, таарымча чок боорга, кидис шыгыжга катип кирген. Моол үлөргө дүңгүз өглер кы-

ЛАУРЕАТТАР

Күш-ажыга шыгарангай чедипишчилер, дөңгөнлөгү технологияны ажылаарын үндөшүр, мал ажылынын бичип шынардыгын ишчилерини ишчилер кулаарынын дилеп тынкан болгаш ажылаарын дөңгөш, 1980 чылда ССРЗ-нин Күрүе шаандаларын хойжулар: Бухара обла-стын Тамдын районунун В. И. Ленин аттыг совхозунда Кадырмаут Карабенов, Чимкент обла-стын Сайрам районунун В. И. Ленин аттыг совхозунда Джуман Абзаев, Нарын обла-стын Ат-Башин районунун ССРЗ-нин 50 чылды аттыг совхозунда Орозбек Маматакунов оларга тынкан.

«Ошөөдө» журналадан.

САКМАНЧЫЛАРНЫ ДАГДЫНМЫШААН

Чөөн-Хемчик районунун Хондербей совхозунун хойжуу коммунист Кеке Ендо-нович Кулаар хой чылдарын ишчилер малчылар, бадай өсөс көрүлүштү чедип ап келген. Малчын ам Хондербейини Алаш-Ойек деп чер-де кыштат турар. Бодунуң туралаан кышка белеткен ала-нын эки. Хой болгаш тур-гал калаларын малаштап чыгылаш, чугалаш. Эр-кен чымы бодунуң хой-биле 15 тонна сизгенни белеткен, кыштайда чедиптир алган, оон кырында некей согоз са-агы, кек-салам, өсө-дөө ишчилерин чедиптир-биле бер-ген.

Хой суурлар доокаарын тускай бажычылгаш турган.

СООКТА-ДАА, ИЗИГДЕ-ДАА

Чалык бөрү, оор-даа болаа. Чалык каа каалган маат. Алай, хеме ойт, сүг сүргөт. Азып, үстүң бааа болур.

Серемкеде хорамча чок. Сизиктиген дабын коргар. Эки малчын мычаштың. Эң черле малын катгас.

Кажараан кадарарын Караа кескү, кулаа дымш. Соокта-даа, изигде-даа Соругазын чандыр баспас.

Өлөт ЧИМЧИТ.

Специалистин индири ЧАШ ХУРАГАННЫ ӨСТҮРЕРИ

Каныг-даа малын калың шырап, продукцияны хой болгаш шынардыг болуру оон чажында ажалалында бааа чедиптиреринде өлөдөр. А ол дээрге сакманчыларын, хойжуларын — бүгү коллек-тивтин деминг кызымач ажы-лынын түнөш болур.

Хураган төрүүтүргө-де, оон аксын, дүңгүз дүңгөн сүтүзү, шаразын аштаар бол-гал доран-на негизге чыгаш-лыр албан. Бир өсөс хура-ган чаргашы-биле кады үнүп келер болза, ону дыйкы чар-гытар чугала. Тынмас, да-бааргай төрүүтүргөн хураган-нын аксын, дүңгүзүне бол-гаш кулаанче үтүп, дава-нын ийи-бээр шимчедип тур-ган, тынтарар.

Чаш хураганнын шаразын иези бевир чыгаш алырга, хураганын тургузуп туруп, аминги тыпсып, херек апар-ганда, аксынча саап туруп тургаш-ла, алап-ла эмирер. Оон бетинде негизин эмирерин дүңгүзүн кыргаш, тускай шоодайга сугар болгаш аминги чыгып суг-биле чүп кааптар. Черле мычаш, хураганны эмирер мурунда, аминги черге алып, үш катан саап туулары албан.

Кандыг-даа аминтанын азын оон төлүгө өл болур. Хойнуң бааа мынды. Чаш хураган не-гизин азын өсөс болза, ол доңуучал, аарычтал болгаш ирбемека болур. Мынды хура-ганнар өзүп келерге-даа, про-дуктуз өзүп, төлү бааа-да болуп дөңгөр. Негизин азын аммон хураганнарга мынганга ижин-шөйүңү аарылаары халдаачал. Мынды хураганнар-нын организастарын азын-бүрү аарылаарга хуу-туртуп иш-чөс суга болгашында чамдык дүңгүз чөс азы чалгаш хой-жулар хой хураганны өсүтүп турар. Мычаштап он чугала бүдүмөдөрдө, үнөшгө бекет-тардан, үстөрүн, витаминер-ден болгаш микроэлементтер-ден тургустунган азын чаш хураганга эмирер албан.

Чаш хураганнарын кургат, чыгып, мындаа-даа ииг өсөс кажаага тургузар: 8-10 градус чыгып болуру таарымчалыг. Бүдүрү болгаш чартык бөдүүн дүңгүз хойларын хураганын от саабса кажаага дүңгүрүр. Ииг кажаага тургускан хура-

лыг болгонда, ийи-тээр хой ээрэп өсөс дээринге мынды болур.

О. Л. АРАЗЫНДА хойлар олардан өсөсө кирип кел-ди. Малчынын дуулажы ка-дарызы — оон огу Байыр болду. Байыр Иванович Дан-зуринун ам алаанын ийи бажып, хойжулар эгелешин олар.

Хонун малчынын кыштаа-да курвалыраан 20 тонна сизген, 600 кг витамининг сизген алаамын, сула бар. Ону кончут хураганда малга берип турар.

Иван Симчтович чугаа ка-дында мынды солун сааналы үндүрү.

— Бистин «Чодура» совхоз-тун дөңгөнүрүн, Тес ууну-да, Казан-Чыраа деп бар. Ийи болуп үндүрүр, сугтар хире. Олме баш үндүрүп, сугтар хире, хой чыгып ишчилер таарым болза, совхозка мал негизин чедип бааадын тур-гузуп болур. Амгы үсө кан-дугу-даа техника бар-дыр. Чүг-лө эгелески, организакчы чо-рук херек.

Малчынын бо сааналыг дөң-гөн херек. Кизил-Чырааын сугаттыг сизген шыл кылдыр ажылаарын үсө келген. Ол айтырыгын совхозтун ууртту-галы өрөөнү көргөш, он бирги бөш чылда шилчилерин кү-төшүр.

Ч. ЭРБИ ажал чылдар тур-густунда малчынын кел-ген болуп чыгып, келген, кызыл хой-ажылар ажал Иван Симчтович Терзэ чур-тун ордон-ордон ажал кел-ген уга шапалдып келген. Ам оон херек Ленин, Ок-тябрь, Революцияны, Күн-ажылыг Кизил Туу ордонер болгаш хой-хой медалдар келетип чуртуп.

«Дү-Хөл көзөңдөшөшө шата кыштага кышык өмүт эжет чок дүңгүз келген. Малчы-ларын чымылтып ажал-жы-ам-лаа үчүмчүлөшкөн. Кын-ан оон бааа катан куу туман-не шөйтүп чуртуктап, доран-на чал берген.

М. ТИРИН

Тес-Хем район.

111

